

La pedra de Jung

Autor: Joan Cassola i Coenders

Data de publicació: 04-05-2022

En aquest article, En Joan Cassola ens parla del psicòleg Carl Gustav Jung, que tenia de referent el metge i alquimista català del segle XIII Arnau de Vilanova, i suggereix la possibilitat que els arquetips també es puguin censurar.

Voldria explicar una curiosa dada, potser no tan anecdòtica, que alguns ja coneixereu. L'any 1922, als quaranta-set anys d'edat, quan ha d'anar deixant la docència per qüestió de la salut, el suís de pares luterans Carl Gustav Jung, (1875-1961), compra un terreny situat al costat mateix de l'aigua del llac de Zürich, a mitja hora de la capital, que era on treballava i residia, amb la idea, en un principi, de fer-s'hi una arcaica cabana rodona al voltant d'un foc, però que es va convertir finalment, després de trenta anys, en la famosa torre de Bollingen, el seu lloc a la terra. Per a construir-la, va anar a aprendre a picar i esculpir la pedra a una pedrera no gaire lluny d'allà. A Bollingen no hi va tenir mai electricitat, telèfon o aigua corrent, i l'aigua domèstica l'obtenia d'un pou. A les seves memòries, hi diu:

"A través del meu treball científic anava posant les meves fantasies i continguts de l'inconscient a poc a poc sobre el terreny. Paraula i paper no m'eren tanmateix prou reals; en això havia de menester alguna altra cosa encara. En certa manera havia de donar una representació en pedra dels meus íntims pensaments i el meu propi saber, o depositar una confessió en pedra. [...] Això semblarà una idea absurda, però ho vaig fer, i va significar per mi no tan sols un alliberament impensable, sinó també un farciment ple de sentit" [1].

De manera que el Dr. Jung, quan ho creia convenient, es treia la corbata i anava a la torre a col·lar-se les mans, només fos per asclar l'lenya per coure's el menjar. Aquesta senzilla manera de viure és la que més costa, va dir també. Va ser en aquesta llarga obra on va transformar la seva pròpia energia inconscient, la que tots tenim, i que és heretada individualment i col·lectiva, o adquirida en els primers anys de la vida, i que ell va assenyalar, per als vinguts i per als a venir, com la clau a seguir.

En aquest lloc, va celebrar els setanta-cinc anys del seu naixement col·locant-hi una pedra en forma de poliedre cúbic d'aproximadament quasi un metre d'alçada i 50 x 40 cm de base. Estava esculpida en quatre de les seves cares per ell mateix amb textos grecs i llatins i una simbologia pròpia de l'alquímia, i era com una espècie de commemoració d'un autorenaiement. Com esmentava al principi, i és la motivació inicial d'aquestes curtes línies, la frase introductòria que va entallar-hi són uns versos en llatí que havia obtingut de qui anomenava Arnaldus de Villanova, un "famós metge i alquimista de principis del segle XIII", com deia aquí [2], i que fan més o menys així, en vulgar:

«Aquí hi ha la pedra,
insignificant i de poc preu.
Tan menyspreada per l'estúpid,
com tant o més apreciada pel savi».

Són frases d'Arnau de Vilanova que es refereixen a la pedra alquímica, és clar. A les memòries, Jung explica a continuació tot el que va inscriure a la pedra cúbica, una pedra que va separar d'entre les que li portaven en barca des de la pedrera, per fer casa seva, i perquè li va semblar especial.

I ja que som aquí, hi afegiré un parell de paràgrafs. Com ja sabem, Carl Jung és el fundador de la psicoanàlisi, junt amb el seu mestre Sigmund Freud. El que el diferencia d'aquest és, més que res, la seva extensió de la psique individual. Segons Jung el nostre inconscient també té una part, nuclear, que és col·lectiva, compartida per tots els humans, que va trobar que era formada pel que en va dir arquetips. Els arquetips es van formar segurament des que els humans tenim consciència, però són inconscients perquè ens són desconeguts, però que deixen de ser-ho quan passen la llinda de la consciència (en alemany, "inconscient" és, literalment, "el que no se sap"). Ara bé, hi ha els arquetips ancestrals, com comprovem amb el fet de trobar-los en totes les cultures que han existit i existeixen, però també va dir que poden ser-ho de temps més curt, com a Occident podrien ser-ho, per exemple, les idees platòniques o universals.

Resumint molt, es pot afirmar, per tant, tenint en compte això, que els estats que volen construir una nació, sobretot, el que necessiten seria tenir un inconscient col·lectiu, o una part d'ell, que és el que lliga les individualitats al tot del microcosmos de la nació, a més del que tots sabem per més evident, és clar.

Jung, però, no va arribar fins a un extrem que als estudiosos de la censura ens podria interessar especialment. O sigui, el punt en el qual ens podríem arribar a preguntar de si és possible la manipulació dels arquetips. ¿La censura, quina sigui, pot aconseguir, amb aquesta manipulació, uns efectes en l'inconscient de la personalitat de determinats col·lectius? Sempre he pensat que els estudis històrics iniciats per En Jordi Bilbeny i l'INH, que han començat a donar a conèixer la vertadera dimensió de la censura d'estat, tenen aquest pregon fonament. En tot cas, serien l'explicació del perquè provoquen aquest pànic, crec jo, en la nostra psique col·lectiva. Vull dir en els que som de nació catalana en el seu sentit més ampli, prou antiga enllà del temps, com per haver passat per tota mena d'avatars interiors i exteriors.

La psicoanàlisi és l'últim esgraó que ha pujat la filosofia occidental en el seu recorregut de convertir el subjecte en l'objecte. Però jo diria, en la meua modestíssima opinió, que hi ha prou acumulació de material empíric i teòric recollit i plantejat pels grans estudiosos, com aquest que hem esmentat i d'altres, per poder donar respostes científiques a preguntes com aquesta que ens fem. En podríem dir la nostra metaconsciència.

Joan Cassola Coenders

[1] Carl G. Jung, *Erinnerungen, Träume, Gedanken*, Walter-Verlag, 1985, cap. 8, pg. 227 (traducció nostra).

[2] <https://youtu.be/hdRTFD2e1f8>

(recordem que en alemany la doble ela es pronuncia com ela sola)